Rzeźba terenu

Podobnie jak w przypadku terytorium Polski w krajobrazie województwa śląskiego można wyróżnić pasy rzeźby. Część zachodnia województwa położona jest w obrębie pasa nizin, część środkowa i północna położona jest na wyżynach, natomiast część południową zajmują góry, oddzielone od wyżyn pasem kotlin.

Rzeźba pasa wyżyn wyróżnia się m.in. występowaniem krasu. Skałki, jaskinie i zapadliska krasowe powszechne są zwłaszcza na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. W północno-zachodniej części województwa wyróżniają się natomiast cztery wyraźne progi, zbudowane z odpornych skał – jest to przykład rzeźby krawędziowej. Na Wyżynie Katowickiej, w środkowej części województwa, można z kolei odnaleźć liczne antropogeniczne formy terenu, takie jak hałdy czy wyrobiska, związane z eksploatacją węgla kamiennego.

Ukształtowanie pasa nizin, obejmującego zachodnie krańce województwa, również jest zróżnicowane. Rzeźba doliny Odry jest płaska, pozbawiona znaczniejszych wzniesień, kontrastując z sąsiadującym z nią Płaskowyżem Głubczyckim. Ten pagórkowaty teren odznacza się obecnością drobnoziarnistego lessu. Jest to również jeden z najwyżej położonych obszarów zaliczanych do pasa nizin w całej Polsce – maksymalna wysokość wzniesień Płaskowyżu Głubczyckiego na obszarze województwa śląskiego sięga niemal 300 m n. p. m.

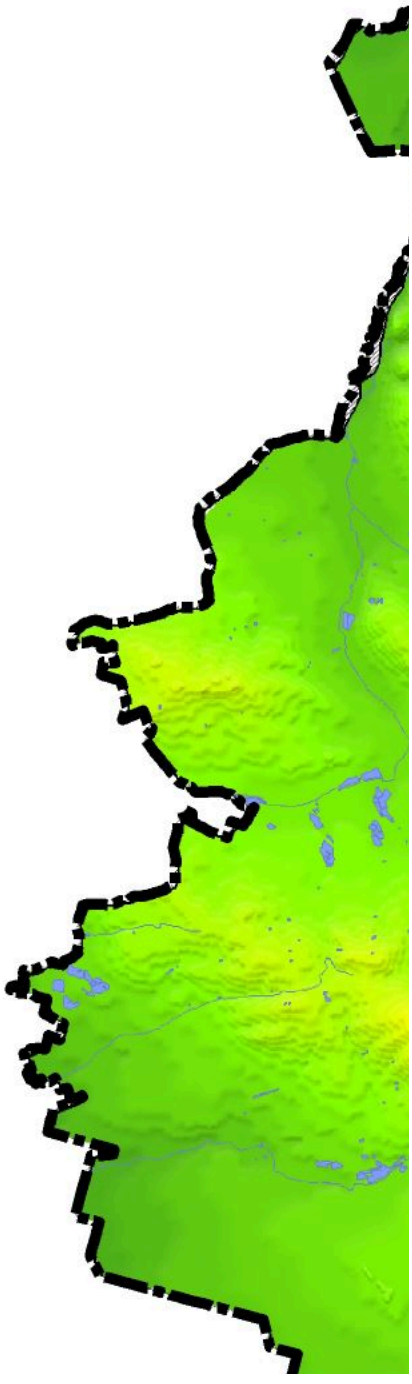
Rzeźba pasa kotlin także jest zróżnicowana, gdyż występują w nich zarówno tereny pagórkowate (np. Wysoczyzna Kończycka), jak i niemal zupełnie płaskie (Dolina Górnej Wisły).

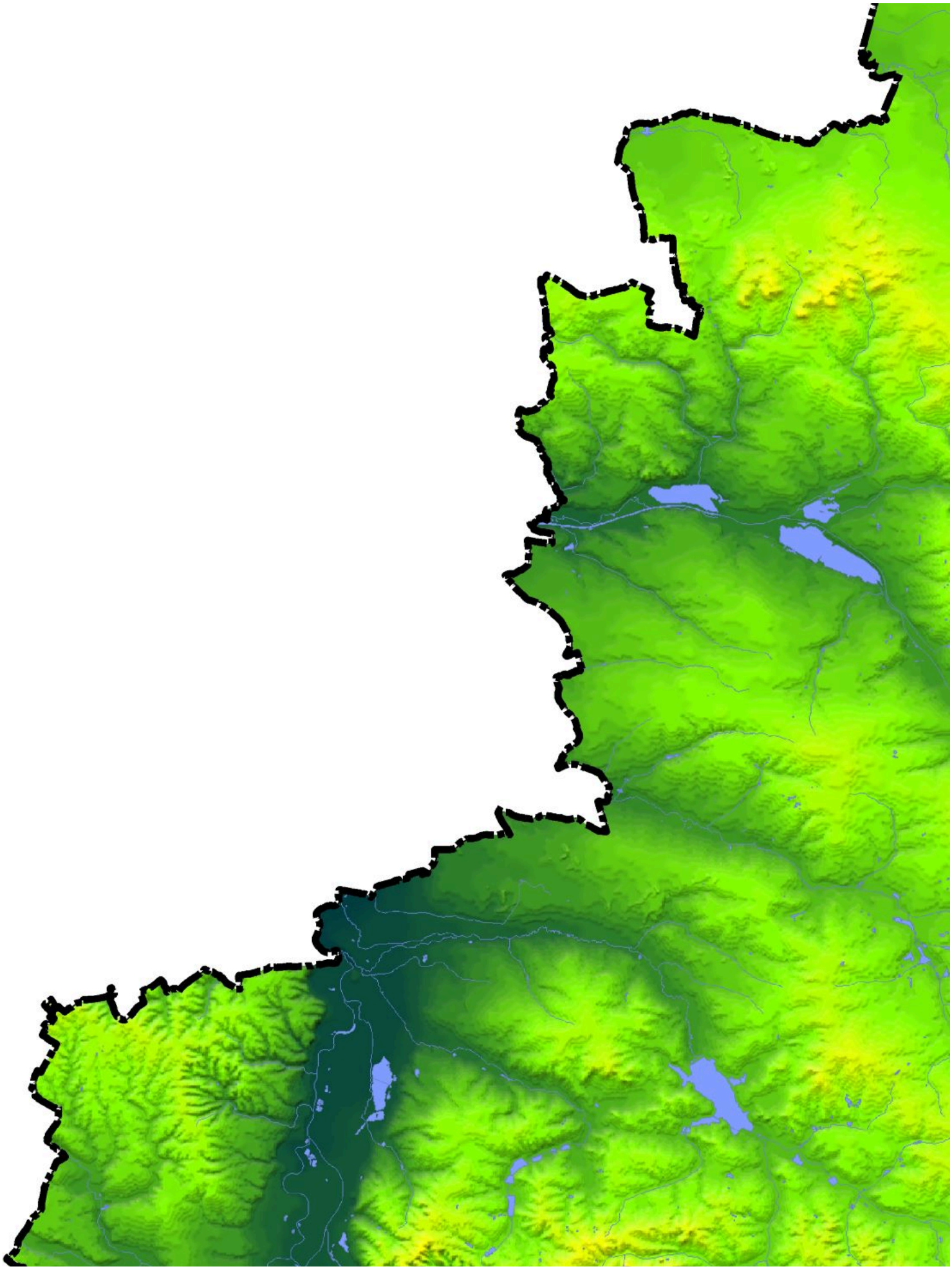
W skali lokalnej rzeźbę pasa gór kształtuje głównie odporność skał podłoża. Generalnie doliny wyrzeźbione są w skałach mniej odpornych, głównie łupkach, natomiast szczyty Beskidów mają formę ostańców strukturalnych, najczęściej zbudowanych z twardych piaskowców.

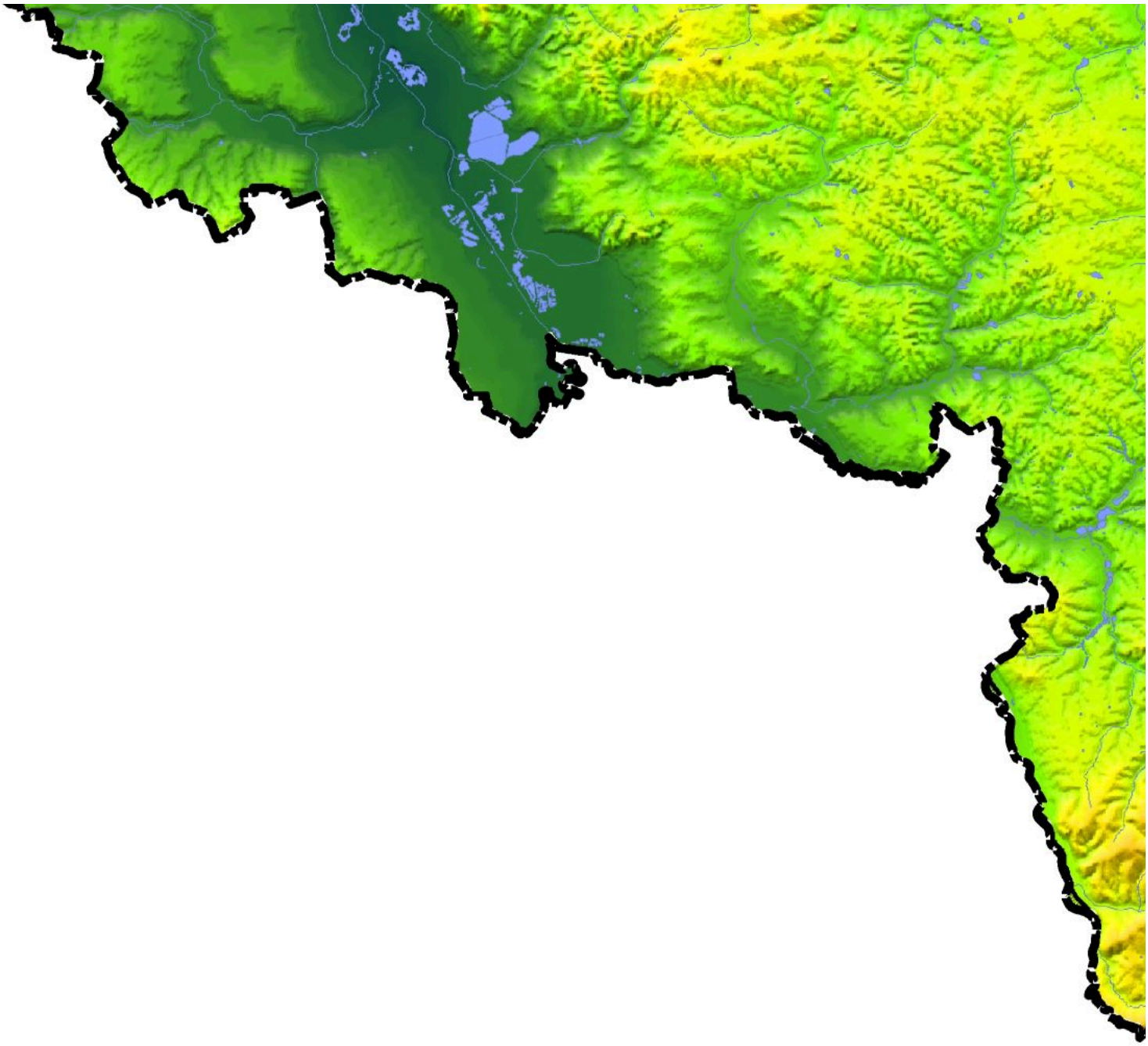
Najwyższymi walorami związanymi z rzeźbą terenu cechuje się obszar gór oraz Wyżyna Krakowsko-Częstochowska. Koncentracja tego typu walorów występuje także w dolinie Małej Panwi, dolinie Warty w odcinku pod Działoszynem oraz na Płaskowyżu Rybnickim. W wielu miejscach regionu, w wyniku przekształceń spowodowanych głównie działalnością górniczą, walory rzeźby terenu zostały jednak naruszone. Ingerencja ta była szczególnie silna w rejonach przemysłowych i zurbanizowanych, takich jak Wyżyna Katowicka.

"Czytaj więcej"

Mapa. Model rzeźby terenu województwa śląskiego

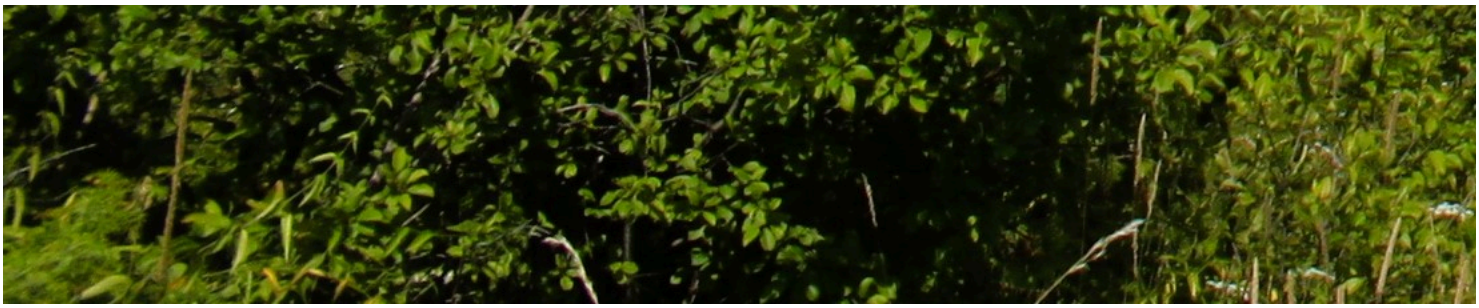

Źródło (mapa): Romańczyk i in. 2015. Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, ss. 662 (msk.).

Ostańce wapienne w rezerwacie przyrody Zielona Góra w gminie Olsztyn, fot. A. Wrońska, archiwum UMWSL

"Czytaj więcej"

Dodana: 14 października 2024 09:55 Zmodyfikowana: 2 czerwca 2025 09:14